

KROPPEDAL

Museum for Astronomi • Nyere tid • Arkæologi

Arkæologi

TAK 1494 Haraldsminde 2, Herstedøster sogn, Smørum herred, Københavns amt.
Stednr. 020206-27 (KUAS j.nr. 2010-7.24.02/TAK-0016).

Beretning om arkæologisk forundersøgelse udført af Kroppedal Museum i september 2011.

Indholdsfortegnelse

Resume

Begrundelse for egentlig udgravning

Undersøgelsens forhistorie

Administrative data

Øvrige data

Topografi, terræn og undergrund

Udgravningsmetode

Målesystem

Arkæologiske resultater

Resumé

Prøvegravning af et cirka 38.000 m² i Ballerup kommune forud for anlæggelse af støjvold.

Det prøvegravede areal er beliggende i næsten fladt terræn med forhøjninger mod nord og syd omkring et lavereliggende område. Det lavereliggende område stod ved undersøgelsen under vand, og har formentlig også gjort det i oldtiden, i hvert fald var der ingen anlægsspor i søgegrøfterne nær det. På den nordlige forhøjning fremkom spredte bopladsanlæg, bl.a. enkelte stolpehuller og kogestensgruber. Undersøgelsen af den nordlige del blev afsluttet med prøvegravningen.

På den sydlige forhøjning fremkom en tæt koncentration af anlægsspor fra en oldtidsbebyggelse.

Der er tale om stolpehuller, kogestensgruber og gruber, flere med indhold af groftmagret ukarakteristisk keramik. Udover stolpepar, der tolkes som spor efter treskibede huse fra bronze- eller jernalder, er der flere stolpekoncentrationer, hvor der ikke umiddelbart kunne udskilles huskonstruktioner, og som muligvis kan stamme fra toskibede huse. Kroppedal Museum vurderer på baggrund af forundersøgelsens resultater, at det er nødvendigt med udgravning af tre felter på i alt 5.500 m².

Begrundelse for egentlig udgravning

Det prøvegravede areal er beliggende i næsten fladt terræn med forhøjninger mod nord og syd omkring et lavereliggende område. På den sydlige forhøjning fremkom en tæt koncentration af anlægsspor fra en oldtidsbebyggelse i form af stolpehuller, kogestensgruber og gruber, heraf flere

med indhold af groftmagret ukarakteristisk keramik. Udover stolpepar, der tolkes som spor efter treskibede huse fra bronze- eller jernalder, er der flere stolpekoncentrationer, hvor der ikke umiddelbart kunne udskilles huskonstruktioner, og som muligvis kan stamme fra toskibede huse. Kroppedal Museum har erfaret, senest ved udgravningen af 12 toskibede huse på TAK 1449 Jasonsminde, at de toskibede huse ofte giver sig til kende som koncentrationer af stolpehuller, hvor der ikke umiddelbart kan udskilles stolpesæt i prøvegravningsfasen.

Kroppedal Museum vurderer på baggrund af forundersøgelsens resultater, at det er nødvendigt med udgravning af tre felter på i alt 5.500 m². Undersøgelsens formål er at sikre dokumentation af fortidsminderne før et ødelæggende anlægsarbejde, samt at opnå bedre grundlag for datering, tolkning og afgrænsning af bopladssporene.

De omkringliggende arealer indgår i et projekteret Fritidslandskab, og vil formentlig skulle byggemodnes i fremtiden. Det vil derfor ad åre blive muligt at perspektivere bebyggelsen på det aktuelle areal i forhold til et større område.

Undersøgelsens forhistorie

I forbindelse med etablering af en støjvold ved Motorring 4 kontaktedes Kroppedal Museum af Ballerup Kommune, ved byplanlægger Martin Lose, vedrørende mulige arkæologiske interesser i området. Det berørte areal på ca. 38.000 m² er beliggende vest for Motorring 4 og lige syd for Harrestrup å på matr.nr. 1 t, Harrestrup by, Herstedøster, Herstedøster sogn, Smørum Herred. Arealet består af to forhøjninger i terrænet på henholdsvis den sydlige og nordlige del af arealet adskilt af et lavtliggende, fugtigt område. Sydvest for det aktuelle areal har Kroppedal Museum i 1989 udgravet udkanten af et bopladsområde (stednr. 020206, sb.nr. 22). Det var derfor sandsynligt at det aktuelle område også rummer bopladsspor fra oldtiden.

Administrative data

Prøveundersøgelsen er finansieret af bygherre, Ballerup Kommune (kontaktperson: byplanlægger Martin Lose). Budgettet til prøvegravning lød på 180.659,79 kr (inkl. moms). Budgettet er medregnet vinterforanstaltninger. Budgettet godkendtes af KUAS den 6. december 2010 og af bygherre den 15. august 2011.

Efter KUAS' godkendelse af prøvegravningsbudget og inden igangsættelse af prøvegravning i september 2011 øgedes arealets størrelse. Skønt øgning i arealstørrelse opereres med samme budget

som tidligere fremsendt (180.659,79 kr inkl. moms), da det tidligere fremsendte budget var inklusiv vinterforanstaltninger. Dertil står dele af arealet i efteråret 2011 under vand og kan derfor ikke prøveundersøges.

KUAS jrn.nr. 2010-7.24.02/TAK-0016.

Stednr. 020206, sb.nr. 27

Kroppedal, Museum for Astronomi, Nyere tid, Arkæologi er ansvarlig for undersøgelsen. Originaldokumentation og oldsager opbevares på institutionen.

Øvrige data

Prøveundersøgelsen påbegyndtes 21. september 2011 og afsluttedes 29. september samme år. Stud.mag. Susan Pallesen var daglig leder og assisteredes af stud. mag. Sandie M.G. Holst. Opmålingsarbejdet blev udført af museets teknikere Jan Poulsen og Annemarie Bønnelycke. Afrømning af muld i søgegrøfter og udvidelser udførtes af entreprenør Hans Christensen, eget firma, med en Daewoo 20 tons gravemaskine med 2 m skovl. Anlægsnummer 131-134 ej anvendt. Næste ledige nr: 138.

Topografi, terræn og undergrund

Lokaliteten er beliggende på det topografiske 4cm kortblad 1513 I NV.

Området grænser mod nord op mod Harrestrup å og mod øst til Motorring 4. Mod syd afgrænses området af eksisterende støjvolde samt Storvej. Mod vest henligger området i øjeblikket som græsareal, der sandsynligvis vil blive byggemodnet i fremtiden, da det indgår i et projekteret Fritidslandskab.

Det aktuelle areal, der henligger som græsareal, består af to forhøjninger i terrænet på henholdsvis den sydlige og nordlige del af arealet adskilt af et lavtliggende, fugtigt område. Dele af arealet stod under forundersøgelsen under vand, hvorfor det ikke var muligt at anlægge søgegrøfter på hele arealet.

Muldlagets tykkelse varierer mellem 25-40 cm. Undergrunden består primært af brungul mere eller mindre sandet og småstenet moræneler afbrudt af mere grusede og sandede områder.

Udgravningsmetode

Arealet blev undersøgt med 2 meter brede søgegrøfter placeret i nordøstlig-sydvestlig retning med ca. 15 meters afstand. Der blev foretaget udvidelser, hvor det skønnedes nødvendigt. Ved undersøgelsen blev alle fremkomne fyldskifter afrenset og indridset med skovl og markeret med en markeringspind og derefter elektronisk opmålt med GPS. I de områder, hvor der var koncentrationer af anlæg, og hvor museet vurderer, at det er nødvendigt med en egentlig udgravning blev ikke alle anlæg snittet. Alle andre fyldskifter blev snittet med spade, beskrevet og/eller tegnet i målestok 1:20. Der blev taget oversigtsfotos.

Målesystem

Opmålingen af prøvegravningen blev foretaget med Trimble R8 GPS-udstyr og GPS-net. Opmålingsdataene er bearbejdet med softwaren LAND-CAD ver. 4.1.2 fra Toft-Nielsen, og plottet på OCE 5250 printer.

Arkæologiske resultater

Grøft 2-6 felt 1

På den sydøstlige del af arealet – på en forhøjning i landskabet – fremkom bebyggelsesspor i form af koncentrationer af stolpehuller samt affaldsgruber. Der blev foretaget otte mindre udvidelser, og det blev dermed muligt at udskille minimum to sæt tagbærende stolper af i alt tre huse foruden en række markante stolpehuller, der antageligt skal henføres til yderligere huse på arealet, eventuelt midtsulehuse.

I den nordøstlige del af grøft 2 fremkom en enkelt sandsynlig tagbærende stolpe med en diameter på 72 cm og en dybde på 44 cm. I den nordøstlige del af grøft 3 fremkom en koncentration af stolpehuller, hvor det sandsynligvis ved en egentlig udgravning vil være muligt at udskille op til flere huskonstruktioner, hvilket ikke var muligt ved prøvegravningen. Derudover fremkom affaldsgruber, der sandsynligvis skal knyttes til bebyggelsen. I grøft 3 fremkom dertil en koncentration af stolpehuller cirka 20 meter mod sydvest, hvoraf en del af stolperne, ved snitning, fremstod som sandsynlige tagbærende stolper med diameter og dybde på henholdsvis 60 og 22 cm

(anlæg 123) samt 46 og 28 cm (anlæg 125). I enkelt af stolpehullerne fremkom rester af keramik i fladen, der dog ikke kun tages op grundet dårlig bevaringsgrad.

I grøft 4 forsætter koncentrationen af stolpehuller fra grøft 3, og der fremkom to tagbærende sæt af et treskibet langhus foruden enkelte gruber samt stolper, hvoraf enkelte ved snitning fremstod som sandsynlige tagbærende stolper (anlæg 117: diameter 43 cm, dybde 16 cm). Cirka midt i grøft 5 fremkom koncentrationer af stolper, der skal ses i sammenhæng med koncentrationerne i grøft 3 og 4. Her fremstod flere af stolperne ved snitning som sandsynlige tagbærende stolper (anlæg 85: 53 cm (dia.) og 45 cm (dybde), anlæg 90: 55 cm (dia) og 45 cm (dybde) og anlæg 92: 47 cm (dia) og 21 cm (dybde)). I den nordøstlige del af grøft 5 fremkom en koncentration af stolpehuller der skal ses i sammenhæng med koncentrationen i den nordøstlige del af grøft 6. Ved snitning fremstod enkelte af stolpehullerne som mulige tagbærende stolper: anlæg 16: 49 cm (dia) og 26 cm (dybde). I grøft 6 fremkom i den nordøstlige ende af grøften to sæt tagbærende stolper fra et treskibet langhus, der skal ses i sammenhæng med koncentrationen af anlæg i den nordøstlige del af grøft 5. Umiddelbart sydvest herfor fremkom yderligere en koncentration af stolpehuller, hvoraf nogle ved snitning fremstod som mulige tagbærende stolper - anlæg 110: 50 cm (dia) og 40 cm (dybde) samt anlæg 113: 34 cm (dia) og 30 cm (dybde).

Museet ønsker at udgrave et felt på 4.000 m², for at opnå bedre grundlag for datering og tolkning af bopladssporene.

Grøft 8-9 felt 2

På den sydøstlige del af arealet, umiddelbart nord for felt 1, fremkom bebyggelsesspor i form af koncentrationer af stolpehuller samt gruber. Der blev foretaget tre mindre udvidelser, og det blev dermed muligt at udskille minimum to sæt tagbærende stolper af i alt to huse foruden en række markante stolpehuller, der antageligt skal henføres til yderligere huse på arealet samt en række affaldsgruber.

I grøft 8 fremkom et tagbærende sæt af et treskibet langhus, foruden en række "løse" stolpehuller. Koncentrationen skal ses i sammenhæng med det treskibede langhus der fremkom i grøft 9, hvor der fremkom to sæt tagbærende stolper af et treskibet langhus.

I grøft 8 fremkom umiddelbart syd for koncentrationen af stolpehuller en koncentration af gruber, hvoraf der i flere blev observeret keramik i fladen.

Museet ønsker at udgrave et felt på 1.000 m², for at opnå bedre grundlag for datering og tolkning af bopladssporene.

Grøft 7 felt 3

Umiddelbart nordvest for felt 1 på den sydlige forhøjning fremkom bopladsspor i form af en koncentration af affaldsgruber, der på baggrund af keramikken for nuværende kun kan dateres bredt til jernalder. Derudover fremkom to sæt tagbærende stolper fra en huskonstruktion, der ligger sydøst for gruberne.

Museet ønsker at udgrave et felt på 500 m², for at opnå bedre grundlag for datering og tolkning af bopladssporene.

Kroppedal Museum 14. november 2011

Susan Pallesen